

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра прикладної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

“ ____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Загальна психологія

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 соціальні та поведінкові науки, 23 соціальна робота

Спеціальність: 054 соціологія, 052 політологія, 231 соціальна робота

Освітньо-професійна програма: соціально-політичні та маркетингові
дослідження, політологія, соціальна робота

Вид дисципліни: нормативна

Соціологічний факультет

2020/2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету психології
2020 року, протокол №

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Сорока А. В., к.психол. н., доцент кафедри
прикладної психології

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної психології

Протокол від червня 2020 року, №

Завідувач кафедри _____ І. В. Кряж

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

Протокол від . 2020 року, №

Голова методичної комісії _____ Ю. А. Гімаєва

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Загальна психологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого бакалаврського рівня вищої освіти.

Спеціальності: 054 соціологія, 052 політологія, 231 соціальна робота.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів із методологічними основами психології, розкритті змісту періодизації психічного розвитку людини, а також визначенні основних соціально-психологічних характеристик людини у соціумі.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є ознайомлення студентів із сучасними методологічними основами психології як науки та розкритті змісту періодизації психічного розвитку людини. Основна увага приділяється ознайомленню студентів із особливостями поняття людини у розвитку, людини у навчанні, саморегуляції людини, самопізнанні особистості. Розкритті основних соціально-психологічних характеристик людини у соціумі.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
1-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Семінарські, практичні заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, студенти мають досягти таких **результатів навчання**:

- знати: методологічні основи та структуру сучасної психології; структуру психіки та періодизацію психічного розвитку людини; характеристику поняття людини у розвитку, людини у навчанні, саморегуляції людини, самопізнання особистості; основні соціально-психологічні характеристики людини у соціумі.
- уміти: орієнтуватися в навчальній, науково-популярній та науковій літературі із даної науки; аналізувати психічні явища з точки зору різних підходів; використовувати окремі методи психології на практиці.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Лекції проводяться виключно у онлайн режимі із застосуванням платформи для відеоконференцій ZOOM. Оптимальна форма навчання зі студентами: синхронно (коли всі на зв'язку одночасно у вигляді відеоконференція). 25-30% часу лекції обов'язково резервується для запитань, дискусій, обговорення навчального матеріалу. Кожна лекція містить питання для самоперевірки з тем лекції та тем курсу.

Розділ 1. Вступ до психології.

Тема 1. Становлення психології як самостійної науки.

Предмет психології. Основні етапи розвитку психології. Методологічні основи психології: основні категорії, принципи, задачі та основні напрямки психології. Структура сучасної психології.

Тема 2. Сучасні наукові напрямки, теорії і концепції загальної психології. Характеристика сучасних основних напрямків, теорій і концепцій загальної психології. Структура психіки людини та визначення основних компонентів психіки людини.

Тема 3. Методи дослідження психології

Характеристика методів дослідження психології за Б. Г. Ананьєва. Методи психодіагностики особистості.

Розділ 2. Людина у розвитку.

Тема 1. Періодизація психічного розвитку людини.

Поняття «індивід», «особистість», «індивідуальність». Періодизація психічного розвитку, планування та вибір життєвого шляху людини за Е. Еріксоном. Альтернативні періодизації психічного розвитку людини за Г. Крайг, А. Реан, Д. Б. Ельконін, Ж. Годфруа.

Тема 2. Людина у навчанні. Особливості розвитку відчуття, сприйняття, уваги в залежності від віку людини.

Поняття та особливості розвитку відчуття, сприйняття, уваги у молодшому та шкільному віці. Особливості роботи пізнавальних процесів у дорослих, мотивація навчання.

Тема 3. Особливості розвитку пам'яті, мислення в залежності від віку людини.

Поняття та особливості розвитку пам'яті, мислення у молодшому та шкільному віці. Особливості роботи пізнавальних процесів у дорослих, мотивація навчання.

Тема 4. Саморегуляція людини. Особливості рівнів саморегуляції та роль емоцій і волі в мотивації та регуляції діяльності людини.

Поняття та особливості рівнів саморегуляції, детермінанти саморегуляції людини. Види і роль емоцій в житті людини. Психологічні теорії емоцій. Поняття про волю. Теорії волі. Вольові якості людини. Роль емоцій та волі в мотивації та регуляції діяльності людини.

Тема 5. Самопізнання особистості. Темперамент, як природна основа людини.

Історія досліджень темпераменту. Типи темпераменту. Властивості темпераменту. Темперамент і індивідуальний стиль діяльності. Темперамент і особистість.

Тема 6. Характер, акцентуації характеру особистості.

Визначення характеру. Акцентуації характеру особистості. Формування характеру. Особистість і характер людини.

Тема 7. Здібності та проблема професійного самовизначення особистості.

Поняття про здібності. Здібності, задатки і індивідуальні розходження людей. Природа людських здібностей. Розвиток здібностей.

Розділ 3. Людина у соціумі.

Тема 1. Спілкування, особливості ділового та міжособистісного спілкування у групі.

Поняття про спілкування. Основні функції спілкування. Особливості ділового та міжособистісного спілкування у групі. Засоби спілкування. Розвиток мови та її роль у житті людини

Тема 2. Мала група і колектив.

Поняття малої групи і колективу. Феноменологія малих груп. Соціально-психологічна структура колективу.

Тема 3. Взаємовідносини, лідерство та керівництво, стилі керівництва у групі.

Міжособистісні взаємовідносини в групі і колективі. Лідерство та керівництво, стилі керівництва у групі. Ефективність групової діяльності.

Тема 4. Конфлікти та психологія їх прояву у колективі.

Поняття про конфлікт і його різновиди. Оцінка конфліктів і засоби їх вирішення.

Тема 5. Основні соціально - психологічні наслідки впливу конфліктів на особистість та колектив.

Основні соціально - психологічні наслідки впливу конфліктів на особистість та колектив. Характеристика сучасних досліджень по актуальній проблемі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1 Вступ до психології												
Разом за розділом 1	32	8	6			18						
Розділ 2. Людина у розвитку												
Разом за розділом 2	50	14	18			18						
Розділ 3. Людина у соціумі												
Разом за розділом 3	38	10	8			20						
Усього годин	120	32	32			56						

4. Теми семінарських занять

Семінарські заняття – 32 год. проводяться по групах.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення психології як самостійної науки. Основні етапи розвитку психології, методологічні основи психології. Структура сучасної психології.	2
2	Характеристика сучасних наукових напрямків, теорій і концепцій зарубіжної і вітчизняної психології.	2
3	Структура психіки людини та визначення основних компонентів психіки людини. Характеристика методів дослідження психології	2
4	Періодизація психічного розвитку людини. Особливості розвитку відчуття, сприйняття в залежності від віку людини.	2
5	Характеристика особливостей розвитку уваги в залежності від віку людини. Шляхом самотестування визначити рівні сформованості властивостей уваги студента.	2
6	Характеристика особливостей розвитку пам'яті в залежності від віку людини. Шляхом самотестування визначити рівні сформованості властивостей пам'яті студента.	2
7	Особливості розвитку мислення в залежності від віку людини. Визначення рівнів сформованості окремих властивостей мислення студента.	2
8	Сутність та структура емоційно-регуляторної сфери особистості.	2
9	Характеристика вольових якостей особистості. Визначення рівнів сформованості окремих вольових якостей студента.	2
10	Характеристика індивідуально-психологічних властивостей особистості. Спрямованість – основна властивість особистості.	2

11	Темперамент як природна основа людини. Визначення темпераменту людини.	2
12	Характер, визначення акцентуації характеру особистості. Здібності та проблема професійного самовизначення особистості	2
13	Характеристика комунікативної сфери особистості.	2
14	Мала група і феноменологія малих груп. Соціально-психологічна структура колективу.	2
15	Конфлікти та психологія їх прояву у колективі.	2
16	Основні соціально - психологічні наслідки впливу конфліктів на особистість та колектив	2
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Становлення психології як самостійної науки. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	4
2	Тема 2. Сучасні наукові напрямки, теорії і концепції загальної психології. Виступ з короткими доповідями та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	4
3	Тема 3. Методи дослідження психології. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції. Підготовка до написання К.Р. №1 передбаченої навчальним планом.	4
4	Тема 4. Періодизація психічного розвитку людини. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	2
5	Тема 5. Людина у навчанні. Особливості розвитку відчуття, сприйняття, уваги в залежності від віку людини. Виступ з короткою доповіддю та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	4
6	Тема 6. Особливості розвитку пам'яті, мислення в залежності від віку людини. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції. Визначення рівнів сформованості окремих властивостей когнітивних процесів особистості студента.	4
7	Тема 7. Саморегуляція людини. Особливості рівнів саморегуляції та роль емоцій і волі в мотивації та регуляції діяльності людини. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції. Визначення рівнів сформованості окремих вольових якостей студента.	4
8	Тема 8. Самопізнання особистості. Темперамент, як природна основа людини. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції. Визначення особистого типу темпераменту.	4
9	Тема 9. Характер, акцентуації характеру особистості. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	4

	Визначення типу особистого характеру та акцентуації характеру.	
10	Тема 10. Здібності та проблема професійного самовизначення особистості. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції. Підготовка до написання К.Р. №2 передбаченої навчальним планом.	4
11	Тема 11. Спілкування, особливості ділового та міжособистісного спілкування у групі. Виступ з короткими доповідями та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	4
12	Тема 12. Мала група і колектив. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	2
13	Тема 13. Взаємовідносини, лідерство та керівництво, стилі керівництва у групі. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	4
14	Тема 14. Конфлікти та психологія їх прояву у колективі. Виступ та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції.	4
15	Тема 15-16. Основні соціально – психологічні наслідки впливу конфліктів на особистість та колектив. Виступ з короткими доповідями та участь у дискусії студентів щодо обговорення питань лекції. Підготовка до написання залікової роботи.	4
	Разом	56

6. Індивідуальні завдання (не передбачені)

7. Методи контролю

Поточний контроль з дисципліни «Загальна психологія» здійснюється на лекційних та семінарських заняттях. Завданнями поточного контролю є перевірка рівня підготовки студентів до сприйняття та обговорення теоретичного матеріалу з курсу, заохочення навчальної активності студентів. Важливим є забезпечення зворотнього зв'язку між викладачем та студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Поточний контроль може проводитися у формі доповіді – коротких виступів студентів або реферату щодо обговорення питань на семінарських заняттях, написання контрольних робіт.

Також для контролю самостійної роботи студентів, які з поважних причин пропустили окремі лекційні та семінарські заняття розділів 1-3 надається можливість написання творчої роботи у вигляді Ессе на тему: «Мій психологічний портрет» або написання групової роботи на тему: «Визначення рівня згуртованості навчальної групи» за допомогою соціометричної оцінки. При оцінюванні Ессе або групової роботи зараховується: повнота розкриття теми, наявність особистої позиції, самостійність мислення, своєчасність виконання роботи, відповідність вимогам до оформлення робіт (Див.навч. метод. комплекс дисципліни – 2020р)

Для підсумкового контролю передбачено складання заліку у письмовій формі в межах програмних питань курсу.

Назва розділу	Перелік звітних форм роботи студентів денної форми навчання	Бали
Розділ1	Робота студента на семінарських заняттях:	Загалом студент може набрати до 15 балів.
	– виступ студентів з короткою доповіддю (до 3-х сторінок) з відповідних теоретичних питань лекцій та виконаннх практичних завдань за темою № 1–3; – виступ студентів з короткими доповідями (до двох сторінок) з відповідних теоретичних питань лекцій за темою № 1–3;	До 3 балів кожна тема. До 2 балів кожна тема.
	– активна участь студента у дискусії щодо обговорення питань лекцій за темою № 1–3;	2–3 влучних доповнення студента по обговорюваній проблемі оцінюється також до 2 балів.
	– написання контрольної роботи № 1, яка містить 2 запитання кожному студенту, шляхом випадкового вибору запитань викладачем із переліку запитань розділу 1.	До 6 балів
Розділ2	Робота студента на семінарських заняттях:	Загалом студент може набрати до 27 балів.
	– виступ студентів з короткою доповіддю (до 3-х сторінок) з відповідних теоретичних питань лекцій та виконаних практичних завдань за темою № 4–10; – виступ студентів з короткими доповідями (до двох сторінок) з відповідних теоретичних питань лекцій без виконання практичних завдань за темою № 4–10;	До 3 балів кожна тема. До 2 балів кожна тема.
	– активна участь студента у дискусії щодо обговорення питань лекцій за темою № 4–10;	2–3 влучних доповнення студента по обговорюваній проблемі оцінюється також до 2 балів.
	– написання контрольної роботи № 2, яка містить 2 запитання кожному студенту, шляхом випадкового вибору запитань викладачем із переліку запитань розділу 2.	До 6 балів
Розділ3	Робота студента на семінарських заняттях:	Загалом студент може набрати до 18 балів.
	– виступ студентів з короткою доповіддю (до 3-х сторінок) з відповідних теоретичних питань лекцій та виконаннх практичних завдань за темою № 11–16; – виступ студентів з короткими доповідями (до двох сторінок) з відповідних теоретичних питань лекцій без виконання практичних завдань за темою № 11–16;	До 3 балів кожна тема. До 2 балів кожна тема.

	– активна участь студента у дискусії щодо обговорення питань лекцій за темою №11–16;	2–3 влучних доповнення студента по обговорюваній проблемі оцінюється також до 2 балів.
	Студенти, які з поважних причин пропустили окремі лекційні та семінарські заняття розділів 1-3 надається можливість написання творчої роботи у вигляді Ессе на тему: «Мій психологічний портрет».	До 5 балів кожному студенту
4.	Написання студентом залікової роботи. Три запитання (по одному запитанню із кожного розділу) шляхом випадкового вибору запитань викладачем кожному студенту. Кожне запитання оцінюється у 13 балів, сумарна кількість балів становить – до 40 балів.	До 40 балів
5.	Усього на протязі активної роботи студента в семестрі можна отримати.	До 100 балів

Студент допускається до **підсумкового** письмового семестрового контролю (**заліку**) за умови зарахування всіх розділів. Підсумковий письмовий контроль (залік), завдання якого складається із трьох запитань (відповідно до переліку запитань кожного розділу), індивідуально кожному студенту, максимальна оцінка за результати написання відповіді на кожне запитання оцінюється в 13 балів, всього 40 балів.

Критерії оцінювання залікової роботи

Бали за контрольне питання	Критерії оцінювання
11-13	У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу, вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом, що винесено для самостійної роботи.
8-10	Відповідь достатньо розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, студент володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі студент має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння додатковим матеріалом.
5-7	Відповідь на контрольне питання є неповною, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Студент припускається помилок у використанні термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом є середнім.
3-4	У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; студент слабо володіє термінологією дисципліни.
0-3	Відповідь практично відсутня, студент демонструє не знання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією.

8. Схема нарахування балів

Підсумковий контроль при проведенні семестрової залікової роботи

Поточний контроль та самостійна робота						Залік	Сума
Розділ 1 (Т1;Т2;Т3)		Розділ 2 (Т4 – Т10)		Розділ 3 (Т11 – Т16)	Разом		
Доповідь студента і виконання практик завдань за темою № 1–3	Розділ 1 К.Р.№1, передбаченої навчальним планом	Доповідь студента і виконання практик завдань за темою № 4–10	Розділ 2 К.Р.№2 передбаченої навчальним планом	Доповідь студента і виконання практик завдань за темою № 11–16			
9	6	21	6	18	60	40	100

Т1, Т2 .-. Т16 – теми розділів

Орієнтовні питання до написання контрольної роботи та підсумкової письмової семестрової залікової роботи

Питання розділу № 1

1. Етапи становлення психологічної науки.
2. Предмет, об'єкт психології, принципи психології.
3. Основні категорії та задачі психології.
4. Характеристика основних галузей психологічної науки.
5. Характеристика сучасних основних напрямків, теорій і концепцій загальної психології.
6. Структура психіки людини та визначення основних компонентів психіки людини.
7. Характеристика методів дослідження психології.

Питання розділу № 2

8. Поняття «індивід», «особистість», «індивідуальність».
9. Періодизація психічного розвитку, планування та вибір життєвого шляху людини.
10. Поняття про відчуття, види та властивості відчуттів.
11. Сприйняття, його види та властивості.
12. Увага, види та властивості уваги.
13. Особливості розвитку відчуття, сприйняття, уваги в залежності від віку людини
14. Пам'ять, процеси та види пам'яті.
15. Мислення та його характеристики.
16. Особливості роботи пам'яті, мислення в залежності від віку людини
17. Поняття про волю. Теорії волі.

18. Вольові якості людини та вольова регуляція поведінки людини.
19. Види і роль емоцій в житті людини.
20. Психологічні теорії емоцій.
21. Емоції і особистість.
22. Поняття особистості в загальній психології та психологічна структура особистості.
23. Історія досліджень, характеристика типів та властивостей темпераменту.
24. Темперамент і індивідуальний стиль діяльності особистості.
25. Поняття і акцентуації характеру. Формування характеру.
26. Поняття про здібності, види та умови розвитку здібностей.

Питання розділу № 3

27. Поняття про спілкування, основні функції та засоби спілкування.
28. Особливості ділового та міжособистісного спілкування у групі
29. Розвиток мови та її роль у житті людини.
30. Поняття малої групи і колективу. Феноменологія малих груп.
31. Характеристика соціально-психологічної структури колективу.
32. Міжособистісні взаємовідносини в групі і колективі. Лідерство та керівництво, стилі керівництва у групі.
33. Поняття про конфлікт і його різновиди.
34. Причини конфліктів і засоби їх вирішення.
35. Основні соціально-психологічні наслідки впливу конфліктів на особистість та колектив.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
80-89	добре	
70-79		
60-69	задовільно	
50-59		
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. /Ф.С. Бацевич – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Беззубко Л.В. та ін. Управління трудовими конфліктами: Навч. посіб. /Л.В. Беззубко, А. Г. Зюнькін, А. В. Калина. - К.: МАУП, 2004. - 256 с.

3. Дубравська Д. М. Основи психології: Навч. посібник. / Д. М Дубравська – Львів: Світ, 2001. – 280 с.
4. Заброцький М.М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. /М.М. Заброцький – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан,2001.–112с.
5. Скрипченко О.В. та ін. Загальна психологія: Підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005. – С. 464.
6. Скрипченко О. В. та ін. Загальна психологія: Підручник /О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Каравела, 2009. – 464с.
7. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. /С.Д. Максименко – Видання друге, перероблене та доповнене. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 222с.
8. Мельник Л. П. Психологія управління: Курс лекцій. /Л.П. Мельник – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2002. – 176с.
9. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: Навч. посіб. / М'ясоїд – К.: Вища шк., 1998. – 479 с.
10. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління: Посібник. /Л.Е. Орбан-Лембрик – К.: Академ видав, 2003.–568с.
11. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: /Л.Е. Орбан-Лембрик –У 2 кн. Кн. I: Соціальна психологія особистості і спілкування. - К.: Либідь, 2004. - 576 с.
12. Основи психології: Підручник / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця.-4-те вид., стереотип.-К.:Либідь,1999.-632с.
13. Павелків Р.В. Загальна психологія. Підручник. /Р.В. Павелків – К.: Кондор, 2009. - 576 с.
14. Партико Т. Б. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Т. Б.Партико.-К.:Видавничий Дім «ІнЮре», 2008. – 416с.
15. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. - К.: Каравела, 2008. - 352 с.

Допоміжна література

1. Немов Р. С. Психология. Учеб. для студентов высш. пед. учеб. заведений. В 3 кн. Кн.1. Общие основы психологии. — 2-е изд. –М.: Просвещение: ВЛАДОС, 1999.–576с.
2. Роменець В. А. Історія психології XIX - початку XX століття: Навч. посібник. /В. А. Роменець К.:Вища шк., 1995. – 614с.
3. Роменець В. А. Історія психології XX століття: Навч. посібник. /В. А. Роменець – К.: Вища шк., 1998. – 990с.

4. Роменець В. А. Історія психології: XVII століття. Епоха Просвітництва: Навч. посібник. /В.А. Роменець – К.: Либідь, 2006. – 1000с.
5. Роменець В. А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки. Відродження: Навч. посібник. /В.А. Роменець – К.: Либідь, 2005. – 916с.
6. Русинка І.І. Психологія: Навч. посіб. /І.І. Русинка К.: Знання, 2007. - 367с.
7. Семиченко В. А. Психологія спілкування. /В. А. Семиченко – К.: «Магістр-S», 1998. – 152 с. Рос.мовою.
8. Хомич Г. О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультування: Навч. посіб. /Г.О. Хомич – К.: МАУП, 2004. – 152с.
9. Цигульська Т.Ф. Загальна та прикладна психологія. Як допомогти собі та іншим. Курс лекцій: Навчальний посібник. /Т.Ф. Цигульська – К.: "Наукова думка", 2000. – 192с.
10. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: Навч. посіб. /Т.С. Яценко – К.: Вища шк., 2004. – 679 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://bibliotekar.ru/biznes-33/28.htm>
2. <http://dspace.univer.kharkov.ua/>
3. www.koob.ru
4. www.psylib.ru